

Europeiska
unionens råd

Bryssel den 21 november 2023
(OR. en)

15627/23

ECOFIN 1205
UEM 366
SOC 798
EMPL 572
COMPET 1133
ENV 1326
EDUC 449
RECH 513
ENER 626
JAI 1509
GENDER 204
ANTIDISCRIM 190
JEUN 265
SAN 677

FÖLJENOT

från:	Europeiska kommissionens generalsekreterare, undertecknat av Martine DEPREZ, direktör
inkom den:	21 november 2023
till:	Thérèse BLANCHET, generalsekreterare för Europeiska unionens råd
Komm. dok. nr:	COM(2023) 901 final
Ärende:	MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN Årlig översikt över hållbar tillväxt 2024

För delegationerna bifogas dokument – COM(2023) 901 final.

Bilaga: COM(2023) 901 final

EUROPEISKA
KOMMISSIONEN

Strasbourg den 21.11.2023
COM(2023) 901 final

**MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN TILL EUROPAPARLAMENTET,
EUROPEISKA RÅDET, RÅDET, EUROPEISKA CENTRALBANKEN,
EUROPEISKA EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉN,
REGIONKOMMITTÉN OCH EUROPEISKA INVESTERINGSBANKEN**

Årlig översikt över hållbar tillväxt 2024

Investera i EU:s konkurrenskraftiga framtid

Årlig översikt över hållbar tillväxt 2024

1. Inledning

Efter en stark återhämtning under 2022 har den höga inflationen och de stramare finansieringsvillkoren fått den ekonomiska verksamheten i EU att avta. Tack vare en snabb, beslutsam och samordnad politisk insats kunde ekonomin återhämta sig och hantera de socioekonomiska konsekvenserna av covid-19-pandemin och Rysslands anfallskrig mot Ukraina. EU har lyckats klara den resulterande energikrisen genom att minska sitt beroende av fossila bränslen från Ryssland, utan att behöva ta till gasransonering, och har därmed kunnat undvika en lågkonjunktur. Även om ekonomin har försvagats under 2023 och det råder stor osäkerhet med stora risker, bland annat till följd av situationen i Mellanöstern, har sysselsättningen aldrig varit högre i EU och arbetslösheten har nått en historiskt låg nivå, om än med variationer mellan medlemsstater och regioner. Även om de strukturella utmaningarna kvarstår visar de senaste framgångarna att EU fungerar bäst när medlemsstaterna samarbetar.

Såsom betonas i Granadaförklaringen har EU föresatt sig att stärka sin långsiktiga konkurrenskraft och bygga upp en resilient ekonomisk bas genom att ta itu med de strukturella utmaningarna. Geopolitiska störningar har visat att EU måste stärka sitt öppna strategiska oberoende ytterligare för att förbli konkurrenskraftigt på en global marknad och samtidigt se till att ingen lämnas utanför. EU kommer att fortsätta att föra sin öppna och rättvisa handelspolitik, investera i partnerskap och försvara sig mot otillbörliga affärsmetoder, som till exempel tillämpas av Kina. EU behöver resilienta och diversifierade leveranskedjor för att stärka den ekonomiska säkerheten, särskilt när det gäller kritiska råvaror, tekniska komponenter och utrustning. För att ytterligare stärka EU:s konkurrensfördel är det viktigt att se till att utveckla de nödvändiga kompetenserna och färdigheterna för den gröna och digitala omställningen, hantera den demografiska förändringen och samtidigt öka investeringarna och främja innovation. Kommissionens verktygslåda för de demografiska förändringarna hjälper medlemsstaterna att mobilisera politiska åtgärder för att ta itu med utmaningarna i ett åldrande samhälle. Likaså är det viktigt att på bästa sätt utnyttja den inre marknaden, särskilt för små och medelstora företag, och att vidareutveckla kapitalmarknadsunionens förmåga att främja privata investeringar.

EU rör sig bort från fossila bränslen Mot bakgrund av åtagandena i den europeiska gröna given driver EU på för att fasa ut fossila bränslen inom industri, energi, byggnader och transport och har påskyndat omställningen till ren energi avsevärt. Konkurrenskraften kommer att främjas av att en stark industri för ren teknik skapas och dess införande möjliggörs, bland annat genom kommissionens förslag om en industriplan i den gröna given¹. Snabbare tillståndsförfaranden enligt det reviderade direktivet om förnybar energi och en krisförordning om tillstånd kommer att öka användningen av förnybar energi. Kommissionen har dessutom lagt fram ett förslag om att förbättra utformningen av EU:s elmarknad och dess skydd mot otillbörlig marknadspåverkan samt främja nya energiinvesteringar.

¹ COM(2023) 62 final.

EU:s finansieringsinstrument driver på den gröna och digitala omställningen, kompetens och sysselsättning och stärker därmed EU:s konkurrenskraft på nationell och regional nivå. Det pågående genomförandet av faciliteten för återhämtning och resiliens, inklusive införandet av särskilda REPowerEU-kapitel i medlemsstaternas nationella planer för återhämtning och resiliens, instrumentet för tekniskt stöd och användningen av sammanhållningspolitiska medel fortsätter att spela en central roll i utformningen av reform- och investeringsagendor i alla medlemsstater. Den föreslagna europeiska plattformen för strategisk teknik kommer att säkerställa ytterligare synergieffekter mellan befintliga EU-instrument, inklusive InvestEU-programmet, vilket främjar ett snabbt införande av kritisk teknik. Hittills har faciliteten för återhämtning och resiliens betalat ut över 175 miljarder euro, över 210 miljarder euro har betalats ut inom ramen för de sammanhållningspolitiska fonderna sedan början av covid-19-pandemin och 13,44 miljarder euro i EU-garantier och 119 insatser har godkänts inom ramen för InvestEU. Horisont Europa har mobiliserat över 24 miljarder euro inom vetenskap och innovation. Samtidigt har kommissionen gjort en positiv bedömning av investerings- och reformagendorna inom ramen för REPowerEU, vilka uppgår till 54 miljarder euro. För att fortsätta att säkra finansiering och optimera resurserna för EU:s politiska prioriteringar måste den riktade översynen av EU:s fleråriga budgetram snabbt antas.

Under 2024 års europeiska planeringstermin kommer man att utvärdera det pågående genomförandet av planerna för återhämtning och resiliens och de sammanhållningspolitiska programmen och undersöka hur de kompletterar varandra när det gäller finansiering och politiska resultat. Fokus kommer framför allt att ligga på komplementariteten mellan faciliteten för återhämtning och resiliens och de sammanhållningspolitiska fonderna, för att visa hur viktiga reformerna är för att möjliggöra investeringar på olika nivåer. Utvärderingen kommer också att ge riktlinjer inför den kommande halvtidsöversynen av de sammanhållningspolitiska programmen. Detta kommer att ge tillfälle att bedöma programmen och ta itu med framväxande behov och utmaningar i EU:s medlemsstater och deras regioner.

Översynen av den ekonomiska styrningen bör slutföras snabbt. Europaparlamentet och rådet arbetar med kommissionens förslag om att reformera EU:s finanspolitiska regler, vilka lades fram den 26 april 2023. Det reformerade ramverket kommer att skapa klarhet och förutsägbarhet för den framtida finanspolitiken och samtidigt främja hållbar skuldsättning och ekonomisk tillväxt. När det reformerade finanspolitiska ramverket har antagits kommer medlemsstaterna att börja utarbeta sina första medelfristiga finans- och strukturpolitiska planer, som beskriver finanspolitiken, strukturpolitiken och investeringspolitiken för de kommande fyra till fem åren. Kommissionen uppmanar medlagstiftarna att snabbt komma överens om ett reformerat ramverk.

Årets årliga översikt över hållbar tillväxt belyser EU:s samhällsekonomiska agenda, med beaktande av den makroekonomiska, sociala och geopolitiska utvecklingen. Vägledningen är strukturerad kring de fyra principerna för konkurrenskraftig hållbarhet och anpassad till EU:s arbete med att göra kontinuerliga framsteg mot FN:s mål för hållbar utveckling. I meddelandet beskrivs också de viktigaste inslagen i den europeiska planeringsterminen 2024.

2. De fyra principerna för konkurrenskraftig hållbarhet

2.1 Makroekonomisk stabilitet

EU:s ekonomi är fortfarande resiliënt, trots en avmattning. Under 2022 pågick den ekonomiska återhämtningen fortfarande och BNP ökade med 3,4 % mot bakgrund av den snabbt stigande

inflationen. Under loppet av 2023 har inflationen, som fortfarande är hög men börjar avta, och åtstramningen av penningpolitiken lett till svagare tillväxt. Å andra sidan fortsätter utvecklingen på arbetsmarknaden att vara uppmuntrande och arbetslösheten ligger fortfarande på nära nog historiskt låga nivåer. I höstens prognos förväntas EU:s ekonomi växa med blygsamma 0,6 % under 2023 för att sedan återhämta sig med en tillväxt på 1,3 % år 2024 och 1,7 % år 2025. Inflationen i EU kommer att fortsätta att minska och nå 2,4 % under 2025. I kombination med högre löner och en fortsatt stark arbetsmarknad kommer detta att bidra till en gradvis återhämtning av hushållens köpkraft.

Risker kopplade till hög skuldsättning och prisskillnader är fortfarande relevanta. Även om inflationen möjliggjorde en snabbare minskning av den höga skuldsättningen, skulle de stramare finansieringsvillkoren och den höga skuldsättningen kunna leda till spänningar, både inom den privata och den offentliga sektorn. Detta skulle särskilt påverka medlemsstater där skuldtjänsten kräver omfattande skuldförlängningar eller där den privata sektorn drabbas av kraftiga räntehöjningar. Dessutom ökar de fortsatta skillnaderna i pris- och kostnadsökningar mellan länderna risken för att de medlemsstater där prisökningarna är som störst förlorar konkurrenskraft. Denna risk föreligger framför allt i länder i euroområdet, eftersom inhemska kostnader och priser inte kan justeras genom ändringar av den nominella växelkursen². Rapporten om förvarningsmekanismen innehåller kommissionens analys av utvecklingen av obalanser och framväxande risker.³ Till våren kommer fördjupade granskningar att utarbetas för tolv medlemsstater. För Tyskland, Grekland, Spanien, Frankrike, Italien, Cypern, Ungern, Nederländerna, Portugal, Rumänien och Sverige kommer de fördjupade granskningarna att följa upp de obalanser eller alltför stora obalanser som konstaterades i våras, medan den fördjupade granskningen för Slovakien kommer att bedöma risken för nya obalanser.

Med tanke på att den allmänna undantagsklausulen i stabilitets- och tillväxtpakten löper ut i slutet av 2023 måste finanspolitiken samverka med penningpolitiken för att minska inflationen och säkra de offentliga finansernas hållbarhet, samtidigt som den måste ge tillräckligt utrymme för ytterligare investeringar och främja långsiktig tillväxt⁴. Den finanspolitiska samordningen är avgörande för att penningpolitiken utan dröjsmål ska kunna föra tillbaka inflationen till sitt medelfristiga mål. Medlemsstaterna bör anta en samordnad och försiktig finanspolitik för att hålla skuldsättningen på betryggande nivåer eller sänka skuldkvoterna på ett realistiskt sätt. De bör avveckla krisrelaterade energistödåtgärder så snart som möjligt och använda de resulterande besparingarna till att minska underskotten. Även om den stora osäkerheten kräver flexibilitet, kommer uppnåendet av en stram finanspolitisk inriktning, som förväntas under 2023 och 2024, att bidra till att återställa buffertar i de offentliga finanserna över tid och därmed förbättra statsskuldens hållbarhet i vissa medlemsstater. Utöver behovet av att bibehålla en försiktig finanspolitisk strategi måste de offentliga investeringarna upprätthållas och vid behov ökas för att stödja långsiktig tillväxt och den gröna omställningen. I detta syfte bör medlemsstaterna offentliga investeringar förbli på en hög nivå som stöder den gröna och digitala omställningen och stärker produktiviteten och resiliensen. Detta kommer att kräva förbättringar av de offentliga finansernas kvalitet och sammansättning både på inkomst- och utgiftssidan, till exempel genom att optimera skattemixen. Det kommer också att

² COM(2023) 903 och SWD(2023) 903.

³ COM(2023) 902 och SWD(2023) 902.

⁴ COM (2023) 900.

vara viktigt att påskynda genomförandet av återhämtnings- och resiliensplanerna, inklusive deras REPowerEU-kapitel, och att fullt ut utnyttja de sammanhållningspolitiska programmen.

De finanspolitiska nödgärder som vidtogs för att hantera energiprischocken bör avvecklas så snart som möjligt. Utdraget icke-målinriktat skattestöd till hushåll och företag är inte rätt verktyg i det nuvarande läget, eftersom det ökar inflationstrycket och bidrar till en fortsatt stram penningpolitik. Det begränsar också det budgetära utrymmet för produktiva utgifter för exempelvis gröna och digitala investeringar. Stöd till utsatta hushåll bör ges på ett målinriktat sätt genom etablerade sociala skyddssystem och sociala skyddsnät. Skulle stödåtgärder vara nödvändiga, bör dessa inriktas på att skydda utsatta hushåll och företag, vara överkomliga för staten och bevara incitament att öka energieffektiviteten.

Såsom tillkännagavs i den finanspolitiska vägledningen för 2024⁵ kommer kommissionen att föreslå rådet att det inleds underskottsförfaranden på grundval av underskottskriteriet våren 2024 på basis av utfallsdata för 2023 i linje med gällande regelverk.

2.2 Miljömässig hållbarhet

De åtgärder som EU och dess medlemsstater vidtog bidrog till att energipriserna närmade sig nivåerna före krisen, medan investeringar i rena energikällor bidrar till att stabilisera den framtida försörjningen. Naturgaspriserna har sjunkit med omkring 84 % jämfört med förra årets rekordhöga nivåer, men ligger fortfarande 78 % över nivåerna före krisen och även grossistpriserna på el sjönk (med 78 % jämfört med samma period förra året). Energipriserna i EU förblir dock i genomsnitt höga jämfört med nivåerna före krisen och i resten av världen. Även om EU har ökat energisystemets resiliens är marknadsförhållandena fortfarande osäkra, bland annat på grund av krisen i Mellanöstern. Sedan februari 2022 har EU upphört med all import av ryskt kol, minskat importen av rysk olja med omkring 90 % och den totala importen av rysk gas med omkring två tredjedelar och kommer att fortsätta dessa ansträngningar i framtiden. Naturgaslagringsnivåerna uppgick till 100 % redan i november 2023, vilket är rekordhøgt med tanke på tidpunkten. Medlemsstaternas framgångsrika genomförande av EU:s ram för minskad efterfrågan har stärkt EU:s beredskap inför denna vinter och verktyget AggregateEU för aggregering av efterfrågan ger konkreta resultat. Med tanke på de förbättrade förhållandena på energimarknaderna och behovet av att föra en försiktig finanspolitik bör medlemsstaterna snabbt fasa ut subventionerna till fossila bränslen. De bör endast ge riktat energistöd om energipriserna ökar ytterligare och underlätta en snabb utbyggnad och infasning av alternativ ren energi till överkomliga priser för hushåll och företag genom lämpliga reformer och investeringar.

Medlemsstaterna satsar på att genomföra REPowerEU-kapiteln i planerna för återhämtning och resiliens och kompletterar med sammanhållningspolitiska fonder. Hittills har 23 medlemsstater lämnat in sina REPowerEU-kapitel, som tillsammans uppgår till 54 miljarder euro. REPowerEU-åtgärder omfattar förenklade tillståndsförfaranden för att påskynda utbyggnaden av förnybara energikällor och lagringsanläggningar, utökade energieffektivitetsåtgärder i syfte att minska energifattigdomen och stöd till utveckling av värdekedjor för kritiska råvaror samt av den teknik som behövs för den gröna omställningen. De sammanhållningspolitiska fondernas stöd till investeringar i energieffektivitet, förnybar energi och smarta energisystem inom ramen för det

⁵ COM(2023) 141 final.

politiska målet om ett grönare Europa spelar också en viktig roll vid genomförandet av flera nyckelåtgärder inom ramen för REPowerEU-initiativet. EU-finansieringen av dessa åtgärder från alla politiska mål och fonden för en rättvis omställning uppgår till 47 miljarder euro. Tillgången till dessa olika finansieringsinstrument innebär att gemensamma mål kan uppnås mer effektivt, till exempel genom en kombination av reviderade tillståndsförfaranden inom ramen för faciliteten för återhämtning och resiliens/REPowerEU och anslutning av fler förnybara energikällor till nätet genom investeringar på nationell och regional nivå.

De uppdaterade integrerade nationella energi- och klimatplanerna måste utvecklas fullt ut och genomföras snabbt. Medlemsstaternas uppdaterade nationella planer bör innehålla mer ambitiösa klimat- och energipolitiska åtgärder i linje med EU:s klimat- och energimål för 2030. De förväntas ta full hänsyn till de senaste landsspecifika rekommendationerna, som offentliggjorts inom ramen för den europeiska planeringsterminen, återspegla energi- och klimatåtgärderna i planerna för återhämtning och resiliens samt eftersträva synergier med andra planeringsinstrument inom ramen för EU:s sammanhållningspolitik. I december 2023 kommer kommissionen att utfärda medlemsstatsspecifika rekommendationer för utkasten till nationella planer och förväntar sig att dessa kommer att beaktas fullt ut i de slutliga nationella planerna, som ska vara färdiga i juni 2024. De nationella planerna kommer att bidra till att konsolidera den strategiska planeringen, mobilisera offentliga och privata investeringar⁶ samt stärka säkerheten för investeringarna i syfte att uppnå klimat- och energimålen för 2030 om att minska EU:s växthusgasutsläpp med minst 55 % jämfört med 1990 års nivåer. Detta bör kombineras med insatser för att vända förlusten av naturresurser, utveckla hållbara jordbruksmetoder, bevara ekosystemtjänster och på ett bättre och snabbare sätt anpassa samhället till ett mer ogynnsamt klimat, särskilt när det gäller vattenresiliens. För att bevara budgetstabiliteten och förhindra finansiella chocker i framtiden måste medlemsstaterna i ökande utsträckning beakta och förbereda sig på de budgetära konsekvenserna av extrema väderhändelser och andra klimatrisker i sin budgetplanering på medellång sikt.

EU:s nettonollindustri måste stärkas för att kunna tillhandahålla den teknik och de komponenter som behövs för att genomföra den europeiska gröna given och för att EU:s industri ska förbli konkurrenskraftig. För att vara konkurrenskraftig i framtiden kommer EU:s nettonollindustri att vara beroende av en stabil försörjning av allt renare energi till överkomliga priser, tillgång till högkvalificerad arbetskraft och tillräcklig privat och offentlig finansiering. Tillgången till råvaror till överkomliga priser, fortsatt öppenhet i handeln och ett stödjande företagsklimat är också avgörande. Med utgångspunkt i den inre marknadens styrka syftar industriplanen i den gröna given och rättsakten om nettonollindustri till att skapa bättre förutsättningar för att utöka EU:s kapacitet för tillverkning av nettonollteknik. STEP-förslaget, som åtföljs av lämplig kompetensutveckling, kommer att öka EU:s investeringskapacitet och stödja denna uppskalning, samtidigt som det bidrar till att skydda sammanhållningen och den inre marknaden. De totala investeringsbehoven i EU:s leveranskedjor för fem slags nettonollteknik (vind, solenergi, batterier, värmepumpar och elektrolysanläggningar) uppgår till 92 miljarder euro fram till 2030. EU:s paket om europeisk vindkraft kommer att stödja företag inom vindkraftsektorn och förbättra deras konkurrenskraft. Generellt sett kommer samarbetet med berörda parter inom industrin, inbegripet dialogerna om ren

⁶ Totalt kommer ytterligare investeringar på över 620 miljarder euro per år att behövas för att uppnå målen i den gröna given och REPowerEU, samt investeringar på 92 miljarder euro fram till 2030 för att uppnå målen i rättsakten om nettonollindustri.

omställning, att hjälpa EU:s industri att utarbeta en affärsmodell för den gröna omställningen. Forskning och innovation kommer att spela en avgörande roll i denna omställning, vilket kräver en innovationsvänlig politisk ram. För att genomföra den europeiska gröna given måste EU:s industri också öka sina insatser för att ställa om till en cirkulär ekonomi, särskilt när det gäller återvinning och ersättning av kritiska råvaror och användning av sekundära råvaror för att maximera värdebevarandet. Dessutom bör medlemsstaterna fokusera på att avskaffa miljöskadliga subventioner, vilket uppskattas ge potentiella budgetvinster på upp till 300 miljarder euro per år⁷. Vidare kommer EU:s industri att stödjas av mekanismen för koldioxidjustering vid gränserna, som kommer att bidra till att upprätthålla lika villkor för producenter inom och utanför EU och undvika koldioxidläckage.

2.3 Produktivitet

Produktiviteten är det viktigaste inslaget i en konkurrenskraftig ekonomi, men den genomsnittliga produktivitetstillväxten i EU har stagnerat under det senaste årtiondet. Arbetsproduktiviteten per arbetad timme har bara ökat med 6 % sedan 2015. Den nya rapport om den inre marknaden och konkurrenskraften som kommissionen lägger fram i januari 2024 kommer att ligga till grund för en förvaltningscykel på ett år och för en diskussion om den inre marknaden och den långsiktiga konkurrenskraften och produktiviteten, i enlighet med Europeiska rådets begäran. En generellt sett ojämn och långsam digital omställning samt kompetensbrist inom olika sektorer utgör väsentliga hinder för produktivitetstillväxten. Det krävs beslutsamma politiska åtgärder för att stödja privat finansiering av forskning och innovation genom korrekt utformade skatteincitament, offentlig-privata partnerskap och bättre villkor för nystartade företag och expanderande företag, t.ex. genom Europeiska innovationsrådet, som inrättades inom ramen för Horisont Europa-programmet. Att det bedrivs mer forskning och innovation både inom företag och den offentliga sektorn är särskilt viktigt för att stärka produktiviteten i regioner som har haft långsam tillväxt under de senaste åren. Även om fler unga i EU slutför högre utbildning kan en ökning av antalet utexaminerade från utbildningar i naturvetenskap, teknik, ingenjörsvetenskap och matematik, hantering av klyftan mellan könen och förbättring av utbildningarnas relevans på arbetsmarknaden ytterligare stärka produktiviteten.

Förutsättningar för en ökad produktivitet är att ramvillkoren förbättras, den inre marknaden fördjupas och rättsstatsprincipen respekteras. I dag belastas företag i EU med administrativa bördor som hindrar dem från att investera över gränserna och fullborda den gröna och digitala omställningen på ett ändamålsenligt sätt. Det krävs gemensamma insatser för att se till att befintliga regler efterlevs, undanröja hinder och utforska områden för ytterligare integration⁸. Kommissionen har lagt fram de första lagstiftningsförslag som minskar rapporteringsskyldigheterna på EU-nivå med 25 %, utan att undergräva de berörda initiativens politiska mål. Medlemsstaterna, inbegripet regionala och lokala myndigheter, måste också öka sina insatser på detta område för att nå upp till denna ambitionsnivå. För att öka produktiviteten krävs att tydliga incitament ges genom skatte- och bidragssystemet och att det finns tillgång ändamålsenlig utbildning som ökar arbetskraftsutbudet och tillgången till flexibel och kvalificerad arbetskraft. Djupa och integrerade kapitalmarknader i EU är avgörande för EU:s globala konkurrenskraft och kan stimulera privata investeringar i EU:s ekonomi, bland annat i den gröna och digitala omställningen. Det krävs också ytterligare insatser för att

⁷ *A toolbox for reforming environmentally harmful subsidies in Europe*, Europeiska kommissionen, 2022 (inte översatt till svenska).

⁸ Meddelande, *Inre marknaden 30 år*, COM(2023) 162 final.

underlätta innovationsspridningen och minska förekomsten av flaskhalsar och hinder på produkt- och tjänstemarknaderna. Respekten för rättsstatsprincipen, särskilt oberoende, kvalitativa och effektiva rättssystem, rättssäkerhet och likhet inför lagen är också avgörande för ett investerings- och innovationsvänligt företagsklimat.

En rättvis och företagsvänlig miljö för små och medelstora företag är avgörande för att stärka den inre marknaden. I stödpaketet för små och medelstora företag ingår ett förslag om att bekämpa sena betalningar. Syftet är att skapa rättvisa i handelstransaktioner, förbättra små och medelstora företags likviditet och resiliens och öka konkurrenskraften hos företagen i EU. Paketet innehåller också förslag om att utse ett särskilt sändebud för små och medelstora företag och ett förslag om att införa huvudkontorsbaserad beskattning för att förenkla skatteramen för små och medelstora företag som är verksamma över gränserna. Förslaget om ett regelverk för inkomstbeskattning för företag i Europa kommer att göra livet lättare för både företag och skattemyndigheter genom att införa en enda uppsättning regler för att fastställa skattebasen för företagsgrupper som är verksamma i mer än ett land. InvestEU-programmets politikområde små och medelstora företag hjälper också små och medelstora företag att anpassa sig till hållbara affärsmetoder och finansierar nystartade företag som utvecklar ny hållbarhetsteknik. Stödet till små och medelstora företag förväntas uppgå till över 200 miljarder euro fram till 2027 inom ramen för EU:s olika finansieringsprogram⁹.

EU:s tillväxt är i hög grad beroende av att digitaliseringen sprids. Även om digital teknik erbjuder konkurrensfördelar, förbättrade tjänster och större marknader för stora företag, skiljer sig graden av digitalisering av små och medelstora företag fortfarande mycket åt mellan såväl medlemsstater som sektorer. Många traditionella små och medelstora företag saknar resurser och färdigheter för att dra full nytta av digitaliseringen, vilket visar att det behövs framsteg på detta område. Det storskaliga partnerskapet för digitala färdigheter bidrar till att uppnå EU:s mål för det digitala decenniet, nämligen att utrusta 80 % av befolkningen med grundläggande digitala färdigheter, uppnå bättre jämvikt mellan kvinnor och män och ha 20 miljoner IKT-specialister anställda senast 2030. De nationella strategiska färdplanerna för det digitala decenniet kommer att ange de konkreta åtgärder som varje medlemsstat avser att vidta för att åtgärda luckor, i linje med resultaten från den första lägesrapporten om det digitala decenniet. Flera nya regleringar, däribland regelverket för AI, dataakten, förordningen om digitala tjänster och förordningen om digitala marknader kommer att stärka Europas möjligheter att konkurrera på global nivå. EU:s förslag till ett regelverk för AI är det första övergripande regelverket i sitt slag. Även om det syftar till att minska riskerna på ett proportionerligt sätt ger det den rättssäkerhet som krävs för att införa tillförlitlig AI på europeisk nivå.

För att produktivetsklyftorna i EU ska kunna minskas måste man även fokusera på de regioner där produktiviteten har stagnerat och som kan dra nytta av komplementariteten mellan faciliteten för återhämtning och resiliens och de sammanhållningspolitiska fonderna på regional nivå. Skillnaderna i tillgång till utbildning, hälso- och sjukvård, forskning, innovation, rörlighet och digital infrastruktur av hög kvalitet betonas ytterligare på landsbygden och i de yttersta randområdena. Det framgår också av att stadsområden har högre konkurrenskraft och

⁹ *SME Relief Packare*, s. 12, fotnot 61 (ännu inte översatt till svenska). SME Relief Packare (europa.eu).

personalresurser av högre nivå¹⁰. Till exempel har mindre än 25 % av befolkningen i åldern 25–64 år i EU:s landsbygdsregioner fått eftergymnasial utbildning, jämfört med 44 % i städer¹¹. Synergierna mellan faciliteten för återhämtning och resiliens och den sammanhållningspolitiska finansieringen är oundgängliga när det gäller stöd på regional nivå.

2.4 Rättvisa

EU:s arbetsmarknad fortsätter över lag att uppvisa mycket goda resultat trots långsammare ekonomisk tillväxt, även om regionala skillnader kvarstår och vissa befolkningsgrupper gynnas mindre. Sysselsättningsgraden nådde rekordhöga 75,4 % under andra kvartalet 2023, medan arbetslösheten sjönk till 6,0 %, vilket är den lägsta nivå som någonsin uppmäts i EU. Vissa medlemsstater har gjort betydande framsteg, medan andra fortfarande uppvisade arbetslöshetssiffror på över 11 %¹². Samtidigt visar resultaten på arbetsmarknaden att det råder betydande regionala skillnader inom medlemsstaterna.

Den stora bristen på arbetskraft och kompetens utgör ett väsentligt hinder för hållbar tillväxt, innovation och konkurrenskraft och kräver riktade åtgärder. På denna strama arbetsmarknad kan över två tredjedelar av arbetsgivarna inte hitta den kompetens de behöver¹³. Personalbrist är vanligt förekommande inom hälso- och sjukvård, naturvetenskap, teknik, ingenjörsvetenskap och matematik (särskilt IKT), gröna yrken och vissa tjänsteyrken. Kompetensen hos kvinnor, yngre och äldre personer, lågutbildade, personer med funktionsnedsättning och andra utsatta och underrepresenterade grupper behövs verkligen på arbetsmarknaden¹⁴. Över 20 % av befolkningen i arbetsför ålder är inaktiv, däribland 8 miljoner unga som varken arbetar eller studerar. Alla bör ha lika möjligheter, vilket bland annat kan uppnås genom strategierna i jämlikhetsunionen¹⁵.

Politiska åtgärder på lämpliga nivåer bör inriktas på att öka deltagandet på arbetsmarknaden och därigenom uppnå ökad sysselsättning och bättre sociala utfall. Detta innebär en aktivare arbetsmarknadspolitik, tillgång till högkvalitativ och ekonomiskt överkomlig förskoleverksamhet och barnomsorg samt långvarig vård och omsorg, skatter och bidragssystem som främjar arbete (bland annat genom en skatteväxling från arbete till miljö- och klimatmål), tillfredsställande arbetsvillkor och möjligheter till laglig migration¹⁶, samtidigt som arbetstagarrättigheter och socialt skydd säkerställs. Den ökade användningen av algoritmisk verksamhetsledning och AI på arbetsplatsen kan bidra till att avhjälpa bristen men kräver vaksamhet. Att i ökad utsträckning tillhandahålla en kvalitativ och inkluderande utbildning är fortfarande en nyckelprioritering, liksom effektivare kompetenshöjnings- och omskolningsinsatser för den dubbla omställningen. Bristen på grundläggande färdigheter och avancerade färdigheter inom vetenskap, teknik, ingenjörsvetenskap och matematik, inlärningsklyftor och lärarbrist utgör allt större utmaningar för utbildningssystemen,

¹⁰ *EU Regional Competitiveness Index 2.0 – 2022 edition*, https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/work/rci_2022/eu-rci2_0-2022_en.pdf (inte översatt till svenska).

¹¹ Eurostat (EDAT_LFS_9913).

¹² I Spanien och Grekland låg arbetslösheten på över 11 % under andra kvartalet 2023, och i Spanien, Grekland, Italien, Rumänien och Sverige låg ungdomsarbetslösheten på över 20 % (i Slovakien, Ungern och Portugal låg den strax under tröskelvärde). Källa: Eurostat.

¹³ *Employment and social developments in Europe*, Europeiska kommissionen, 2023 (inte översatt till svenska).

¹⁴ Till exempel var sysselsättningsgraden för kvinnor 70,3 % under andra kvartalet 2023, vilket är 5,1 procentenheter under genomsnittet för arbetskraften. Obetalt omsorgsansvar håller över 7 miljoner kvinnor utanför arbetsmarknaden i EU.

¹⁵ [Strategierna för ett jämställt EU](#) främjar jämställdhet och inkludering av kvinnor och utsatta grupper, såsom personer med funktionsnedsättning och personer med migrantbakgrund eller minoritetsbakgrund vad gäller ras eller etniskt ursprung, inbegripet romer.

¹⁶ Särskilt via EU:s talangreserv, som lanserades den 15 november 2023 som en del av [paketet för kompetens- och talangrörlighet](#).

och även för unga som vill komma in på arbetsmarknaden. De slagkraftiga initiativ som lanserades under Europaåret för kompetens bör fortsättas¹⁷.

Även om löneökningarna i EU under 2022 och början av 2023 var markanta, var de fortfarande lägre än den höga inflationstakten och ledde till minskad köpkraft, vilket huvudsakligen påverkade dem med lägre inkomster. Reallönerna i EU minskade med 3,7 % under 2022, vilket ökade risken för fattigdom bland förvärsarbetande¹⁸. I framtiden kommer en balans att behöva nås i löneutvecklingen mellan att låta arbetstagarna ta igen sin förlorade köpkraft, undvika andrahandseffekter på inflationen och bibehålla EU:s konkurrenskraft. En intensiv dialog mellan arbetsmarknadens parter och ändamålsenliga kollektivförhandlingar är viktigare än någonsin för att uppnå en balanserad lönebildning.

Behovet av en adekvat och hållbar politik för socialt skydd och social delaktighet är fortfarande stort. Demografiska förändringar och snabbt föränderliga arbetsmarknader gör hållbara sociala trygghetssystem oundgängliga, samtidigt som tillgången till socialt skydd och tillräckligt inkomststöd måste säkras. Detta är även nödvändigt för att mildra effekterna av den höga inflationen och minskade köpkraften och ta itu med energifattigdomen. Det bör kombineras med stöd till arbetsmarknadsintegration och tillgång till grundläggande tjänster för människor som saknar resurser¹⁹. Rättvisa omställningar måste omfatta alla, till exempel för att se till att gröna och digitala innovationer är överkomliga för låginkomsttagare och att ingen region lämnas utanför.

De sammanhållningspolitiska fonderna och de nationella planerna för återhämtning och resiliens hjälper medlemsstaterna att närma sig sina nationella mål för 2030 om sysselsättning, kompetens och fattigdomsminskning. I medlemsstaternas planer för återhämtning och resiliens ingår betydande reformer av och investeringar i arbetsmarknaden och socialpolitiken och därmed går 140 miljarder euro (omkring 28 %) av de beräknade kostnaderna för planerna för återhämtning och resiliens till socialpolitiska åtgärder, varav omkring 73 miljarder euro till utbildning och kompetens²⁰ och omkring 43 miljarder euro till hälso- och sjukvård. Inom ramen för de sammanhållningspolitiska fonderna, särskilt Europeiska socialfonden+ (ESF+) och Europeiska regionala utvecklingsfonden (Eruf), investeras 109 miljarder euro också inom det socialpolitiska området. Synergierna mellan faciliteten för återhämtning och resiliens och de sammanhållningspolitiska fonderna är tydliga. Flera medlemsstater har till exempel infört reformer i sina planer för återhämtning och resiliens som ger laglig rätt till förskoleverksamhet och barnomsorg. Samtidigt används sammanhållningspolitiska fonder (särskilt ESF+ och Eruf), i vissa fall med stöd av investeringar enligt återhämtnings- och resiliensplaner, i synnerhet för att utveckla förskoleverksamhet och barnomsorg och bygga förskolor som svar på ökad efterfrågan. Sammanhållningspolitiska medel används ofta för åtgärder som bygger på reformer initierade inom ramen för planerna för återhämtning och resiliens och bidrar redan till vissa finansieringsbehov. De kan också rikta in sig på särskilda regionala behov eller särskilda

¹⁷ [Europaåret för kompetens \(europa.eu\)](https://european-council.europa.eu/media/en/press-areas/pages/default.aspx).

¹⁸ *Minimum wages in 2023: Annual review*, Eurofound (2023) (inte översatt till svenska).

¹⁹ [I linje med rådets rekommendation av den 30 januari 2023 om tillräcklig minimiinkomst som säkerställer aktiv inkludering](#).

²⁰ Uppgifter från och med den 6 november 2023, baserade på metoden med digital märkning av pelarna i resultattavlan för återhämtning och resiliens. Uppgifterna om utbildning och kompetens motsvarar åtgärder inom politikområdena "Förskoleverksamhet och barnomsorg", "Allmän utbildning, yrkesutbildning och högre utbildning", "Vuxenutbildning", "Personalresurser inom digitalisering" eller "Grön kompetens och gröna arbetstillfällen" som primärt eller sekundärt politikområde.

befolkningsgrupper som romer (t.ex. genom att investera på regional nivå i inkluderande utbildning eller finansiera aktiv arbetsmarknadspolitik).

Genomförandet av den europeiska pelaren för sociala rättigheter förblir en politisk prioritering och syftar till att främja uppåtående social konvergens i EU. För att tillhandahålla en mer systematisk analys av sysselsättningsutvecklingen och den sociala utvecklingen i medlemsstaterna har kommissionens förslag till en gemensam sysselsättningsrapport för 2024²¹ ett tydligare landsfokus i form av en analys per land enligt principerna i en ram för social konvergens²².

3. EU finansierar den gröna och digitala omställningen

EU-finansiering har visat sig vara ett ofrånkomligt verktyg för att finansiera de åtgärder som krävs för att främja konkurrenskraftig hållbarhet på nationell och regional nivå. Tack vare en ändamålsenlig och flexibel användning av befintliga instrument inom ramen för EU:s budget, särskilt de sammanhållningspolitiska fonderna, och införandet av nya instrument, särskilt faciliteten för återhämtning och resiliens och dess REPowerEU-kapitel, kan EU tillsammans med medlemsstaterna och deras regioner ta itu med de största ekonomiska och sociala utmaningarna på ett kraftfullt sätt. Genom InvestEU-programmet tillhandahåller EU garantier i syfte att stimulera privata investeringar i de viktigaste politiska prioriteringarna, bland annat den gröna och digitala omställningen, innovation, sociala investeringar och färdigheter samt stöd till små och medelstora företag. Fonden för en rättvis omställning hjälper de regioner som påverkas mest av den gröna omställningen att diversifiera sin ekonomi och skapa nya arbetstillfällen. Varje instrument har sin egen inriktning och sina egna fördelar, vilket har bidragit till att avhjälpa finansieringsunderskott och flaskhalsar som hindrar investeringar, samtidigt som synergieffekter blir tydliga. Komplementariteten uppstår på olika områden, främst när det gäller typen av reformer, investeringarnas geografiska dimension och tidsplanen, och den kan främjas av stöd inom ramen för instrumentet för tekniskt stöd.

Faciliteten för återhämtning och resiliens kompletterar de sammanhållningspolitiska fonderna med omvälvande reformer. Genom att möjliggöra reformer kan man undanröja flaskhalsar som hindrar investeringar samt underlätta och påskynda användningen av fonder på EU-nivå och nationell nivå. Detta innebär de omvälvande reformer som stöds i varje återhämtnings- och resiliensplan inom ramen för faciliteten för återhämtning och resiliens, samt de nödvändiga villkoren för de sammanhållningspolitiska fonderna. Till exempel kan reformer inom ramen för faciliteten för återhämtning och resiliens även påskynda tillståndsförfaranden för den gröna omställningen inom ramen för REPowerEU, förbättra digitaliseringen av den offentliga förvaltningen och skapa ett investeringsvänligt klimat genom att avhjälpa regleringsmässiga hinder, såsom att minska byråkratin. Långtgående arbetsmarknadsreformer inom ramen för faciliteten för återhämtning och resiliens, tillsammans med de nödvändiga villkoren i de sammanhållningspolitiska programmen, tar itu med strukturella utmaningar som ofta funnits länge och kompletterar investeringar i exempelvis kompetens och socialt skydd. Slutligen gynnas alla fonder av de reformer som säkerställer skyddet av EU:s ekonomiska intressen, genom att bland annat bekämpa korruption eller hantera rättsstatsfrågor.

²¹ Kommissionens förslag till gemensam sysselsättningsrapport 2024, COM(2023) 904.

²² Ramen för social konvergens har diskuterats och utvecklats i samarbete med medlemsstaterna. Se <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9481-2023-INIT/sv/pdf>.

Tillsammans säkerställer de sammanhållningspolitiska fonderna och investeringarna inom ramen för faciliteten för återhämtning och resiliens en omfattande nationell, regional och lokal täckning, även efter 2026. Vid sidan av sammanhållningspolitiken gör genomförandet av planerna för återhämtning och resiliens det möjligt att fokusera på olika områden. Dessutom kommer sammanhållningsprogrammen med sin längre tidsplan för genomförande att upprätthålla det momentum som genereras av faciliteten för återhämtning och resiliens, och därigenom säkerställa en hög nivå av offentliga investeringar och stimulera privata investeringar på längre sikt. I samband med halvtidsöversynen av sammanhållningspolitiken har medlemsstaterna möjlighet att se över de sammanhållningsprogram som anslår medel till att ta itu med de områden där det finns akuta behov och framväxande utmaningar, samtidigt som synergieffekterna maximeras.

Ruta 1. Exempel på komplementaritet mellan faciliteten för återhämtning och resiliens och sammanhållningspolitiska fonder under programperioden 2021–2027

- I **Spanien** kombineras åtgärder enligt planen för återhämtning och resiliens och de sammanhållningspolitiska fonderna för att förbättra vattenförvaltningen. Genom planen för återhämtning och resiliens införs en reform som uppdaterar vattenlagen, dess förordningar och annan sekundärlagstiftning för att säkerställa att den rättsliga ramen bidrar till att stärka och öka investeringarna i vattenförvaltningssektorn, medan sammanhållningspolitiska fonder finansierar vattenförvaltningssystem, som minskar resursförlusterna och förbättrar distributionssystemens effektivitet.
- I **Kroatien** ges stöd genom planen för återhämtning och resiliens till införandet av ett enda skift i alla grundskolor, vilket är en förutsättning för att kunna införa en modell med heldagsundervisning. Sammanhållningspolitiska fonder bidrar avsevärt till detta genom att finansiera olika aspekter av moderniseringen av institutioner som tillhandahåller grundskoleutbildning, bland annat infrastruktur och utrustning som gör det möjligt att införa en modell med heldagsundervisning i skolor som redan arbetar i ett enda skift.
- I **Slovenien** omfattar planen för återhämtning och resiliens en reform som syftar till att öka effektiviteten i den slovenska kollektivtrafiken med hjälp av en ny samordningsenhet. Enheten kommer att samordna genomförandet av sammanhållningspolitiska investeringar i denna sektor, såsom uppgradering av järnvägar och stöd till hållbara transportsätt.

4. Inslag i den europeiska planeringsterminen 2024

Genomförandet av planerna för återhämtning och resiliens och komplementariteten med andra EU-finansieringsinstrument kommer att utgöra ramen för den europeiska planeringsterminen 2024. Även om genomförandet av planerna för återhämtning och resiliens även fortsättningsvis kommer att leda till reformer och investeringar, som uppföljning till de landsspecifika rekommendationerna, kommer denna planeringstermin också att utforska hur åtgärder inom ramen för planerna för återhämtning och resiliens samverkar med andra EU-finansieringsinstrument för att uppnå gemensamma politiska mål.

Landsrapporterna och de fördjupade granskningarna kommer att identifiera strukturella och framväxande utmaningar i syfte att frigöra varje medlemsstats förutsättningar för ökad konkurrenskraft. Landsrapporterna för 2024 kommer att innehålla en utvärdering av de framsteg

som gjorts mot målen för den europeiska gröna given, den europeiska pelaren för sociala rättigheter, inklusive målen för sysselsättning, kompetens, utbildning och fattigdomsbekämpning för 2030, samt när det gäller att avhjälpa en rad hinder för industrin som står i vägen för den dubbla omställningen. Den europeiska planeringsterminen kommer även fortsättningsvis att vara ett viktigt verktyg för att övervaka och främja framstegen mot målen för hållbar utveckling, även i ett läge där intresset ökar för att mäta hållbart och inkluderande välbefinnande på andra sätt än med BNP.

De landsspecifika rekommendationerna för 2024 kommer att inriktas på ett begränsat antal utmaningar och ange de viktigaste investeringsbehoven inför halvtidsöversynen av de sammanhållningspolitiska programmen för 2021–2027. Medan planerna för återhämtning och resiliens håller på att genomföras och ytterligare åtgärder har lagts till genom REPowerEU-kapitel, kommer återstående eller nya politiska utmaningar att identifieras i landsrapporterna och, i förekommande fall, i samband med fördjupade granskningar. Landsrapporterna, tillsammans med förslagen till landsspecifika rekommendationer, kommer att utgöra det vårpaket för den europeiska planeringsterminen 2024 som ska antas i juni 2024. Den nya planeringsterminen kommer också att ligga till grund för den kommande halvtidsöversynen av sammanhållningspolitiken.

Europaparlamentets, rådets, arbetsmarknadens parter och andra viktiga parter deltagande kommer även fortsättningsvis att vara ett centralt inslag. Ett nära samarbete är avgörande och uppnås genom regelbundna möten under viktiga faser i planeringsterminen och faciliteten för återhämtning och resiliens. Medlemsstaterna uppmanas att aktivt samarbeta med berörda parter, inbegripet arbetsmarknadens parter, lokala och regionala myndigheter samt relevanta organisationer i det civila samhället. Den interinstitutionella dialogen med Europaparlamentet och rådet kommer att fortsätta och säkerställa demokratisk ansvarsskyldighet och samarbete om ekonomisk styrning.

5. Slutsats

I en föränderlig värld har EU föresatt sig att stärka sin långsiktiga konkurrenskraft genom en grön och digital omställning och att samtidigt garantera social rättvisa. Inom ramen för den europeiska planeringsterminen kommer kommissionen att fortsätta att noga övervaka de sociala och ekonomiska effekterna och föreslå rekommendationer för att frigöra varje medlemsstats förutsättningar för ökad konkurrenskraft, främja öppet strategiskt oberoende och nettonolltillväxt samt en rättvis grön och digital omställning med minskade regionala skillnader. Den europeiska planeringsterminen 2024 kommer särskilt att inriktas på att säkra och utöka synergier och komplementariteten mellan planerna för återhämtning och resiliens och de sammanhållningspolitiska programmen samt även ange specifika områden med ytterligare investerings- och reformbehov på nationell och regional nivå.